

Som lliures? Estem limitats?

Quan hom parla de llibertat sovint ens adonem dels condicionaments que ens impedeixen d'exercir la nostra llibertat com voldríem. En tenim de moltes menes: limitacions genètiques, físiques, psíquiques, educatives, socials, culturals, etc. És també veritat que n'hi ha que tenen un gran pes en l'exercici de la llibertat, i el millor coneixement d'aquests condicionaments ha servit per avançar en àmbits com ara la pedagogia i l'administració de la justícia. Ara bé, d'aquestes observacions hom no pot posar en dubte o negar la veritat de la llibertat humana, perquè en fer-ho, negaria la veritat de la persona humana. No podem oblidar que sense llibertat no hi ha responsabilitat. Us imagineu un món on es considera que no hi ha ningú lliure i, per tant, no es pogués demanar responsabilitats a ningú? El món actual, tal com està la justícia, en certa mesura n'és un tast.

Estem, de debò, limitats? Cal tenir molt compte en donar la resposta, ja que hi va la llibertat, la persona i la seva dignitat!

Tots tenim experiència que la feblesa humana afecta la llibertat de l'home. Cal, però, afirmar que la llibertat és veritable alhora que finita. Com afirmà l'encíclica *Veritatis splendor* de Joan Pau II, la llibertat «no té en si mateixa el principi absolut i suprem, sinó que el té en l'existència en què es troba, la qual és, alhora, *límit i possibilitat*». Aquestes dues darreres paraules donen la clau per comprendre la nostra llibertat finita: tenim límits, però aquests són la condició de possibilitat de l'exercici de la llibertat. Si no tinguéssim límits seriem déus, però és una evidència que els tenim, malgrat que algunes filosofies existencialistes postulessin una llibertat absoluta.

Podem, per exemple, empassar-nos pedres, però mai no aconseguirem alimentar-nos-hi. La nostra corporalitat, les nostres limitacions, els nostres condicionaments, marquen els nostres límits, però aquests defineixen allò que som i el marc del nostre obrar. Potser un exemple metafòric ens pot ajudar a entendre-ho. Fem, doncs, un exercici d'imaginació: Imagineu-vos una rentadora que fos lliure. El llibre d'instruccions li fa saber que s'ha de connectar a un corrent de 220v i que està dissenyada per rentar cinc quilos de roba. Si per rentar més de pressa es volgués connectar a un corrent de 380v o carregar el doble de quilos de roba, de segur que es faria malbé. El que ha passat és que la rentadora no vol ser allò que és, i quan hom no obra segons allò que és es fa malbé. L'home quan no actua humanament es trenca, es deshumanitza.

Qui pensi que el llibre d'instruccions limita la rentadora no hauria entès què és aquesta realment. El llibre d'instruccions no limita, sinó que marca els límits i descriu què és i com ha de funcionar. És més, és la garantia de que la rentadora tregui el millor rendiment de si mateixa: la fa ser en plenitud.

Alhora si la rentadora pensés que la seva estructura material la limita a no fer altres coses, és que no sap què és i que vol ser una cosa que no és i que mai no podrà ser. I si decideix funcionar no com

allò que és sinó com allò que no és però que voldria ser, per exemple, un rentaplats, les conseqüències finals serien que es faria malbé, ella i tots els plats que intentés de rentar.

Semblantment passa amb el ser humà: és una criatura, té uns límits marcats per la seva biologia i naturalesa racional. I aquests límits, tant biològics com morals, són el marc d'exercici de la llibertat. El llibre d'instruccions, que des d'un punt de vista humà es poden sintetitzar en els deu manaments i, des d'un punt de vista cristià, en les benaurances, no limiten l'home, sinó que el descriuen, li ensenyen a ser allò que és i a portar-lo a plenitud. Des d'aquesta perspectiva, Déu, que és qui ha "dissenyat" l'home—és el seu Creador—i li ha explicat qui i què és tot donant-li a conèixer el llibre d'instruccions, no "condiciona" l'ésser humà, sinó que és el veritable garant perquè arribi a ser plenament humà. Defensar Déu comporta alhora defensar l'home.

Cal afegir un altre apunt sobre els límits i les limitacions. En l'editorial del darrer número de Radar social explicàrem com la llibertat té un fonament, que és la veritat (el llibre d'instruccions, si prosseguim amb l'analogia), i alhora està finalitzada en l'amor: la llibertat és per estimar, no per una altra cosa. *Veritatis splendor* ho afirma tot dient que «la llibertat es fonamenta en la veritat de l'home i tendeix a la comunió». Quan la llibertat no cerca l'amor—reiterem-ho—hom es deshumanitza. Des d'aquest punt de vista, els límits creaturals i la majoria de condicionaments que patim no impedeixen per actuar conforme a allò que som, és a dir, per estimar. Estem limitats? Ara podem dir que, per estimar, res ni ningú no ens ho pot negar. Per això, la nostra fe ens demana fins i tot estimar l'enemic. Exemples com la vida del Cardenal Van Thuan els anys d'empresonament, en són ben lluminosos. I si estimar és el que fa feliç la persona, en podem treure una altra conseqüència: la culpa del meu malestar no és mai de l'altre, sinó de la pròpia manca de grandesa d'ànima en no estimar prou.

Un últim comentari. Cal acceptar el que som, però tenir en compte alhora, per no instal·lar-nos i aburgesar-nos, que potser els nostres límits són més lluny del que ens pensem, com la data de caducitat del iogurt o els quilos de la rentadora que marca, que són els estàndard, però potser poden, en algun cas arribar a donar més de si.